

Peter Kolšek: *Nikoli več*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura (zbirka Prišleki), 2005.

“Spat hodimo kot nabrekla sejmišča, / zbudjamo se kakor prižgane žarnice,” metaforično stoji v pesmi *Čemu?* na začetku pričujoče Kolškove zbirke, ki jo, kot zapiše tudi recenzent Goran Dekleva, “naseljuje nostalgija, ki (pa) je pravzaprav varljiva in izmahnjena običajnemu pomenu”. Zbirka je pravzaprav mali zemljevid, malo potovanje, ki se začne, kot je tudi naslov uvodne pesmi leta 1963, na nekem imaginarnem *Otoku*; ko ga zapusti, se za kratek hip kot obotavljajoči samospraševalec pomudi v svojem *Malem peteroknižju*, da bi končno priveslal do “zemeljskega” *Kopnega*. Prvi razdelek *Otok* torej ponuja številne reminiscence iz otroštva, prve erotične vzgibe in fantazije, prve fantovske voajerizme ter seveda prvo moško trkanje tako na “vrata življenja” kot na “vrtna vrata v mednožju, ki spijo priprta”. Občutek minevanja in staranja se vse bolj gosti, v pesmi *Podoba speče* “pod pritiskom minevanja (tako) peče in žge”, da se oglasijo celo lorcovski registri, češ ona je “tako blizu, tako daljna in sama”. Vse je torej večno tu in hkrati lahno izmuzljivo. Album s podobami, v katerem je na začetku “z gledno zaviti zvezek, na katerega je napisal Spoznavanje narave in družbe”, pa tudi deklica, ki si je “v istem trenutku v sosednjem kraju / navlekla nase tenko svetlo modro jopo, deklica, o kateri je večkrat zapored / sanjal, kako ji slači volnene nogavice, / ki so segale v notranjost”, se proti koncu začne lepiti na prste, kajti – tako v pesmi *Kako?* – “le čas ob robu tu in tam / naprej in še naprej temni”. Vse bolj in bolj se naseljuje v prostorja, v katerem se oglašajo imperativna vprašanja, češ, “kam uhajaš, tukaj je zrak od vekomaj redek, a bel (in) tukaj se imava v rokah”. Ali še več: v pesmi z naslovom *Gomilsko* spregovori o “samoti, z bogani z Bogom”, torej o odmiku od človeške črede, od okvirjev in kulis zunanjega sveta, ki v njegovih pesmih, v katerih malce zamotijo številni vzklični retorični verzi (“Uboga samota, z bogana

z Bogom!”), dobijo celo groteskne odtenke ali obrobe. Tako v pesmi *Vrtnarica* zapiše: “S čela ji poganja bela roža, / nič je ne ustavi v naglem srebrenju. / Vrtnarica jo od znotraj zaliva, / tu in tam premakne kakšen spomin, / tu in poravna gubo odhajanja, / a v glavnem polega in se pretega”. Drobne “gube odhajanja” tako vse bolj in bolj poseljujejo kožo spomina, pa tudi telesa, pesem pa ni več tisti blažilni balzam ali napitek, ki bi vrnila minulo, temveč bolj odmev, ki ga je težko uloviti ali ukrotiti. V pesmi *Zamujeno poželenje* namreč zapiše: “Ni pesem tista, / ki bi mogla spet pognati poželenje. / Pesem je zato, da obišče zamujeno: otok, nag in vroč, razdražene meniške hiše, / z vinogradi objete, na pokopališču sla, / ki curlja v lepljivo kri, in tisto morje, / v katerem je njeno spolovilo / skupaj z ribami sijalo”. Sij prvih erotičnih odkritij vztrajno ugaša, proti koncu prvega razdelka postajajo podobe trpkejše, zavest o nepovratnosti pa vse bolj boleča in pričakovana. V najboljši pesmi te zbirke, po mojem kar antologijski, ki nosi naslov *Nikoli*, pesnik zapiše: “Nikoli ne bom vas videl več, gospa, nikoli videl, kako svojo temno travo / obračate z veliki očmi, narejenimi / iz vlage in drhtenja. [...] Kdor je klesal te prsi, / ki jih bela majica pokriva kakor jutro ovce, / je moral biti enako kot o strašni želji / podučen o smislu nedotakljivosti. / Ladja pristaja, kodrolasi otrok vam sledi, / svet je premazan s temno rjavo barvo zahoda, / obzorje se je skrčilo v zenico odhajanja. / Nikoli ne bom vas videl več, gospa.”

Naslednji razdelek *Malo peteroknižje* sestavlja pet pesmi s pomenljivimi naslovi: *Narava, Bog, Ljubezen, Smrt, Umetnost*. V teh petih pesmih se pesnik pogumno spusti v večni vodnjak nerazložljivosti omenjenih pojmov, podobe, ki jih naniza, so blizu filozofičnemu, tudi deskriptivnemu, hkrati pa ne zapusti lirskega naboja, ki vznemirljivo, mestoma z rahlo ironijo, obarva te njegove male poetične eseje. Prvo pesem z naslovom *Narava* sklene s temi verzi, ki so nekakšna maksima preostalim pesmim: “Ostal je velik teman ostanek, ki ga mečkamo / v predsmrtnih urah, ki si ga razprostiramo po srcih / kakor mesečino, ki bi si ga radi nagačili v plodilih.” Je ta “velik teman ostanek” božji prst? So to geni in genomi, ki se prenašajo po krvi in mesu? Je to neotipljiv duh, podoben Bogu, o katerem so “govorice zmeraj glasnejše / in tudi v resnici je zmeraj bolj živ”? Je to ljubezen, “te pomladne vode, goreče kopice sena”? So to ljubezni žejne ženske, ki “gledajo reko, ki odhaja in prihaja, / ki narašča, ki proti večeru usahne”? Je to smrt, ki da se bo “pripeljala s tramvajem”? Ali navsezadnje vsevečna umetnost, ki da “je krik, ki se je izgubil v prepevanju, (zato) je o njej najbolje molčati”? Pesnik seveda, kot vsi doslej, ne more dati pravega odgovora, pa vendar na koncu doda: “Premišlujem, ali sem zaprl knjigo. Premišlujem: minljivost in večnost sta edini obstojni par”. Veriga bivanja, katere členki smo, je torej zakovana in prekovana, narejena iz votlih in zakaljenih členkov; ta formula sicer ni kolumbovsko jajce, ponuja pa nam obilo variacij, na katere pesnik pronicljivo in tudi zmuzljivo odgovarja, češ, “zdi se mi, da nisem mrtev, / čeprav si še teže predstavljam, da sem živ”.

Tretji razdelek z naslovom *Kopno* se začne s pesmijo *Več*, ki jo pesnik konča z resignativnim naklonom: "Bil je poljub iz ilovice, / moško rebro, ženski čas. / Vsega je več, a ničesar ni več." Prislov *več* v zadnjih dveh verzih zamejuje in hkrati napoveduje nov pesniški prostor, v katerega zre skozi optiko odraslega moškega, ki se še kako zaveda nenadne "ladje, ki se spušča z neba", ladje, ki "z dolgimi zateglimi kriki slovesa preizkuša rane zašite". Ki pa ga skelijo, ker so v resnici nezašite, s tisto bolečino, ki mu tudi godí. "Ko bi pod prsti še kdaj začutil / tisto mokroto – je rekel pesnik," prebiramo v pesmi *Pesnik in ženska*. "Ko bi bila še kdaj enako gola, / kakor sem bila," mu resignirano odgovarja ženska, za katero je že zdavnaj "dekliška soba z lepo geometrijo praznih kotov, v katerih poseda razdišani zrak". Ženska v tem razdelku torej ni več sanjava vrtnarica, temveč kopno, zatočišče in pribežališče kot "nove palače v jutranjem zimskem soncu, ki so zrastle na opuščenih pašnikih stoletja". Svet vse bolj in bolj postaja ena sama grotesknost, kajti iz "svojih lukenj, v katere so bili zmetani, lazijo tako sprehajalci psov" kot "veliki črni psi, ki stojijo kot kipi na večer pred praznikom", nasproti njim pa kot strašno prekletstvo postajajo "zgoraj na cesti mlada dekleta, ki se pehajo z lepoto". A lepote in razdišanosti ni več, vse bolj in bolj prihajajo drugi, "mlad pesnik, ki leži na hribu v junijski travi, kot da mu ne bo treba nikoli vstati", je krasna retuša, ki se konča s (cirkuško) "točko z dolgolaskami", ki so "odšle z razgaljenimi hrbti, koreografsko nagnjene v dež". Njihov odhod je dokončen, četudi "zdaj potujejo skozi glave dečkov, ki vadijo za točko s puško in rožo". A na vse te prebujene pejsaže začne naletavati sneg, sneži "na perilo, ki čaka zloženo za / dolgo potovanje, na budnost in na stopinje, / ki jih sneg ne more več prikriti". S tem pa je tudi krog dokončno sklenjen in hkrati neizprosno začel.

To je zbirka drobnih, slikovitih minulosti, ki s svojo neposrednostjo, nevsiljivostjo in neponarejenostjo vstopajo v zavest bralca kot kalejdoskop grenkosladkih sličic, iz katerih, še posebej v drugem razdelku, zaveje tudi dih (kolšekovski) pronicljivosti, zbirka, ki razoroži predvsem z mehkobo in neponovljivostjo podob, "po katerih segamo, kot da so nočne svetilke, one pa merijo", kot je pesnik zapisal v pesmi *Umetnost*, "molk in slepoto in tudi radost stoletij". Zbirka, ki brez dvoma sodi med najbolj vznemirljive, seveda po izpovedni moči, kar sem jih imel v rokah. In prepričan sem, da bodo tudi drugi bralci, pa tudi kritiki, mojega mnenja.